

FÜRS-İ KADİMDE BİR FACİA YAHUT SİYAVUŞ 1883

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

KİŞİLER

Keykavus İran şahı olan Keykavus, oğlu Siyavuş ve ikinci karısı Sûdabe ile yaşar. Sûdabe'nin gerçek yüzünü göremeyen Keykavus, karısının söylediklerine göre karar veren kendi mantığı ile karar vermekte zorlanan bir karakterdir. Yanlış karar verip oğlunun katili olmaktan müneccimler sayesinde kurtulur. Namı diyar diyar dolanan Keykavus yaptığı savaşlarda gösterdiği kahramanlıklarla anılır. Kararları kesin ve gözü pektir.

Sûdabe Keykavus'un ikinci zevcesi olan Sûdabe, gizliden âşık olduğu Siyavuş'a olan aşkını ona itiraf eder. Lakin teklifi ahlaksız bulunur ve Siyavuş tarafından reddedilir. Bu duruma sinirlenen Sûdabe, her dediğini yapan Keykavus'a oğlunun kellesini alması için iftirada bulunur. Lakin müneccim ve kâhinlerin araya girmesiyle Siyavuş kurtulur ve Sûdabe'nin aşkı ortaya çıkar. Zindana kapatılan Sûdabe, oradan da Siyavuş ile uğraşmaya devam eder. Kindar ve kötü bir karakter olan Sûdabe, Siyavuş'u kimseye yar etmemek için Turan şahı tarafından öldürülmesine neden olur.

Siyavuş Keykavus'un bir Turanlı prensesten doğmuş olan oğlu Siyavuş, üvey annesinin kendisine duyduğu aşkı kata suretle reddeden ahlaklı bir gençtir. Fikirleri ve düşünceleriyle olgun, sadık, kahraman, merhametli ve fedakâr bir karaktere sahiptir. Kendini düşünmekten ziyade başkalarını düşünür. Görür görmez beğenip evlenmek istediği Firengis ile ne yazık ki mutlu bir sona sahip olamaz. Üzerinden dönen hileler nedeniyle Turan şahı tarafından ölümü ferman edilir.

Efrasiyab Turan şahı olan Efrasiyab, öldüğü zaman yerini bırakacağı halkını güvenle yaşatacak bir veliaht arayışında iken Siyavuş ile karşılaşır. Kendisine sığınan Siyavuş'u kabullenerek kızı ile belli amaçları için evlendirmek ister. Lakin sonunda Keykavus ve Siyavuş'un kendisi üzerine plan kurduklarına inanarak yanlış kararlar verir. Babasından kaçıp yanına sığınan Siyavuş'u kabullenerek kızını evlendirir. Kızı Firengis ve kardeşi Gerşiyuz ile yaşar. Zeki ve menfaatlerini önde tutan, halkının sulhu için çalışan bir adamdır.

Gerşiyuz Efrasiyab'ın küçük kardeşi olan Gerşiyuz, Turan şahı öldüğünde yerini almak için can atan ve türlü hileler kuran bir adamdır. Aslında Siyavuş'un büyük babası sayılır fakat aralarında tahta kimin geçeceği ikilemi vardır. Siyavuş Turan'a geldiğinde Efrasiyab'ın yerini dolayısıyla kendi yerini alacağı için hiddetlenir ve türlü hileler düşünür. Siyavuş'un düşmanı Sûdabe ile bir plan yaparak uygular. Kurnaz ve hilekâr olan Gerşiyuz sonunda emeline ulaşır ve Siyavuş'un ölümüne sebep olur. Sonunda sevincini saklayamadığı için kendi sonunu da ölümle hazırlamış olur.

Piran Turan şahı Efrasiyab'ın veziri ve sağ kolu olan Piran, pek çok konuda şahın yardımcısıdır. Ona fikirleri ve bilgisi dâhilinde doğru bir şekilde yardımcı olan Piran, Siyavuş konusunda da destek olur. Güvenilir ve dikkatlidir.

Firengis Efrasiyab'ın kızı olan Firengis güzelliği ile Siyavuş'un gönlünü fetheder. Piran'ın kızı Cerire'nin kendi yerine ölmeyi göze almasına şaşırır fakat yine de Siyavuş ile nikâhlanacak olmasını kıskanır. Siyavuş'un karakterini babasına karşı savunur lakin sözünü geçiremez.

Cerire Piran'ın kızı olan Cerire, Siyavuş ve Firengis evlenebilsin diye kendini tehlikeye atmaya kabul eder.

İki İranlı kâhin, iki İranlı cariye

ÖYKÜ

Sûdabe'nin İtirafı. Sûdabe'nin kendi kendine dertleştiği ilk sahnede, eşi Keykavus'un oğlu Siyavuş'a olan yasak aşkı dile getirilir. İran şahı Keykavus'un eşi Sûdabe, karşılık bulamadığı gönül ateşine su serpmek maksadıyla Siyavuş'un kendisine ilan aşk ettiğini ve çok utandığını dile getirerek ölümüne ferman verilmesini ister. Niyeti sevdiği adamı ömür boyu başka bir kadınla görmek istemeyişidir. Oysa Siyavuş bu ahlaksız teklifi duymazdan gelerek bulunduğu ortamı hemen terk eder. Keykavus öz oğlunun eşi ile arasında münasebet olmasına pek kızar ve eşinin doğru söylediğini düşünür. Fakat ölümü hemen kabullenen oğlundan şüphe duyarak hemen müneccim ve kâhinler ile irtibata geçer.

Kâhinlerin yaptığı ateşten geçme işlemini anlı ak tamamlayan Siyavuş'un üvey annesine sarkıntılık etmediği belli olunca aynı ateşten geçemeyen Sûdabe suçunu itiraf etmek zorunda kalır ve Siyavuş'a duyduğu ölümsüz aşkı dile getirir. Bu duruma hayli hiddetlenen Keykavus, ölümün Sûdabe için kurtuluş olacağı kararına oğlu ile birlikte varır. Siyavuş ölüm fermanından kurtulurken Sûdabe, cezasını çekmesi için zindana kapatılır.

Efrasiyab'ın Siyavuş'u Damat Edinmesi. Keykavus, oğlunu ve onu eğiten Rüstem'i Turan üzerine sefere gönderir. Savaşı kazanan İran ordusu Turan şahı ile anlaşma yapması beklenirken babasının karısı Sûdabe'nin tahriklerinden kaynaklanan anlaşmayı bozucu tavrına rest çekmek maksadıyla İran'a geri dönmek istemez. Turan şahı Efrasiyab ise Siyavuş'un kahramanlıklarına şahit olduğu için veziri Piran ile onu damat edinmeyi düşünür. Bu sayede İran topraklarının gücünü Turan topraklarına katacağını bilir. Bu durumu pek tehlikeli bulan zira taht umudu kalmayan Gerşiyuz, iki tarafın birleşmemesi için kâhinlerin olur vermediğini, evlenirlerse kızı Firengis'in öleceğini ve Sûdabe'nin onları rahat bırakmayacağını söyleyerek onları ayırmaya çalışır. Kâhin ve münecimlere inanmayan Piran ise Gerşiyuz'un sözünü çürütmek için kendi kızı Cerire ile Siyavuş'u nikâhlayacağını böylece bir ölüm gerçekleşecekse kendi kızını tehlikeye atacağını dile getirir. Cerire, Firengis Banu için kendini feda etmeyi kabul etmiş olacaktır. Sorunu çözdükleri için pek sevinen Efrasiyab, Siyavuş'u oynatarak avluda tüm ahaliye damadı olarak ilan etmek ister.

Siyavuş'un Hazin Sonu. Siyavuş, kendilerine zarar gelmesin diye Firengis ile evlenince doğuya gitmek ister. Gerşiyuz, Sûdabe'den kocası Keykavus'un mührü ile yazılmış bir mektup göndermesini ister. Yaptıkları planda Siyavuş'u Turan'a gönderilmiş bir hain gibi gösterirler. Duruma inanan ve mektubu okuyan Efrasiyab çok hiddetlenir ve Siyavuş'u karşısına getirir. Kızı Firengis her ne kadar kocasının iyiliğine, merhametine babasına karşı hürmetine şahitlik etse de bu kabul görmez ve ikna olmayan şah, Siyavuş'un kellesinin kopması emrini verir. Siyavuş'un kafası koptuğunda Gerşiyuz birden sevinçle koşturmaya başlar. Hilesi ortaya çıkmadan Siyavuş'un öldürülmüş olmasına çok sevindiğini ve durumu Sûdabe'ye haber etmesi gerektiğini söyleyerek heyecanla nidalar atar. Bunu gören Efrasiyab, pişman olur ve çok üzülür. Kızını ve Piran'ı dinlemeden damadına kıyan Efrasiyab aynı emri kardeşi Gerşiyuz için de verir. Efrasiyab her ne kadar hata yapsa da kötülerin bir ömür lanetleneceğini Siyavuş'un ise kahramanlığı ile anılacağını vurgular.

TEMALAR

Toplumsal Değerler Üç perdeden oluşan "Fürs-i Kadimde Bir Facia yahut Siyavuş" adlı eserde yazar Firdevsi'nin Şehname'de anlattığı hikâyeyi oyunlaştırmaya çalışır. Genel olarak münecim ve kâhinler yolu ile aydınlanmış olsa da namus, adalet, faziletli davranma ve yüce gönüllü olmak gibi toplumsal değerlerin tema olarak işlendiği eserde Sûdabe'nin yalanının ortaya çıkması Siyavuş'un kahraman olarak anılması sağlanır.

Doğruyu söylediği kâhinler vasıtası ile ortaya çıkan Siyavuş, adaletli bir şekilde yargılanırken karşı tarafın da hatasını telafi etmeye çalışması ile büyük bir özveri örneği gösterir. Siyavuş'un taşıdığı değerler ve olaylara bakış açısı babasının da görüşlerini değiştirmeye yeterli gelir. Fakat iftiralar karşısında elinden karşı koymak gelmediği için olgun karakterini ölümler dahi sürdüren Siyavuş, şahın emrine karşı gelmeyerek öldürülür. Ölümünden hemen sonra iftira kurbanı olduğu ortaya çıkınca bir ömür iyi bir adam olarak hatırlanacağı vurgusu yapılır.

KARAKTER ANALİZİ

Keykavus (Açık)

Karakter İran şahı olan Keykavus, oğlu Siyavuş ve ikinci karısı Sûdabe ile yaşar. Sûdabe'nin gerçek yüzünü göremeyen Keykavus, karısının söylediklerine göre karar veren kendi mantığı ile karar vermekte zorlanan bir karakterdir. Yanlış karar verip oğlunun katili olmaktan münecimler sayesinde kurtulur. Namı diyar diyar dolanan Keykavus yaptığı savaşlarda gösterdiği kahramanlıklarla anılır. Kararları kesin ve gözü pek olmasına rağmen karısına pek dayanamaz. Kabul edilemez bir aldaniş yaşadığı halde ölüm fermanını vermez ve Sûdabe'yi zindana attırır.

Aktivitelere Düzenlediği seferlerle namı yayılan Keykavus, Turan üzerine sefere oğlu Siyavuş'u gönderir. Oğlunu en iyi şekilde eğitim ve terbiye alması için uğraşır. Bilgisi dâhilinde olmayan konular için kâhinlere ve münecimlere başvurur.

ÖRNEK ANILAR

Güçlü. Cihan hâkimiyeti sağlamak için çevresine ve diğer bölgelere korku salan Keykavus, gücü ve kudreti ile herkesi korkutmayı başarır: “Ha! Gerçi ben de onu görecektim. Efrasiyab üzerine sevk edeceğimiz ordunun mevcudu yüz yirmi bini geçti. Bir otuz bin de buradan Turan hududuna varıncaya kadar katılacaktır. Rüstem gibi Siyavuş gibi kahramanların kumandasında olduktan sonra yüz elli bin kişi ile Efrasiyab'ın tahtım, tacını başına geçirmek kabil olamaz mı?”

Olgun. Karısının oğlu hakkında ortaya attığı yasak aşk konusunda oğlunun tepkisizliği dikkatini çeker. Gerçek bilgiyi öğrenmek maksadıyla ikisine de güvenmez ve sakın kalarak bir şeyler düşünmek ister: “- Çıldırılmamak kabil mi? Bunda mutlak bir sır var. Evet, bunda mutlak bir sır var. Zira Sûdabe'ye de itham edemem. Bunca senelik sadık zevcem! Bu sırrı kâhinime, mûneccimime sormalıyım. (El çırpar. Cariyeler girerler) Gidiniz, kâhin ile mûneccimi çağırınız. (Cariyeler çıkarlar.) Siz de çıkınız, huzurumdan. Yüzünüzü gördükçe zevce ve evlat muhabbetine bedel bir çift hain nefreti kalbimi istilâ ediyor. İhtimal ki bu nefrette haksızım. Hatta haksız olmağı arzu ederim. Fakat hakikat-i hal meydana çıkıncaya kadar ikinizi de bir fena sözle bile incitmek istemem. Çıkınız huzurumdan!”

Adil. İksi hakkında hüküm vermeden evvel yardım almak ister zira kimin doğruyu söylediği konusunda şüpheleri vardır: “Ey Yezdan ve Ehremen'in esrar-ı hafiyesine vukufu olan hakîmler! Sûdabe ile Siyavuş arasında bir sır var. Ama bu sırrı Size nasıl tarif edebileyim? Bu bir cinayettir. Cinayettir ama kuvvede mi yoksa fi'le de çıkmış mı? Burası belli değil. Bir de cinayeti Sûdabe mi irtikâb yahut tasavvur etmiş yoksa Siyavuş mu bunu kabul yahut miyyet eylemiş? Bu da muayyen değil. Şimdi ben bu şekli hal için sizin ilminize, fazlınıza mûracaat mecburiyetindeyim.”

Merhametli. Karısının lekesi ortaya çıkınca ölüm emrini vermekten onu oğlu alıkoyar. Zira ölümün bir kurtuluş olacağını söyleyen oğluna hak veren baba zaten Sûdabe'nin başını kesme emrini vermekte zorlanır: “(Etrafa) Ah sevgili Sûdabe! Sana kıymak benim de gönlümün tecviz edeceği şey değildir. Ama ne yapayım ki azîm bir mecburiyetle katlini emre mecbur oldum.”

Sûdabe (Kapalı)

Karakter Keykavus'un ikinci zevcesi olan Sûdabe, gizliden âşık olduğu Siyavuş'a olan aşkını ona itiraf eder. Lakin teklifi ahlaksız bulunur ve Siyavuş tarafından reddedilir. Bu duruma sinirlenen Sûdabe, her dediğini yapan Keykavus'a oğlunun kellesini alması için iftirada bulunur. Lakin mûneccim ve kâhinlerin araya girmesiyle Siyavuş kurtulur ve Sûdabe'nin aşkı ortaya çıkar. Zindana kapatılan Sûdabe, oradan da Siyavuş ile uğraşmaya devam eder. Kindar ve kötü bir karakter olan Sûdabe, Siyavuş'u kimseye yar etmemek için Turan şahı tarafından öldürülmesine neden olur.

Aktiviteler Sarayda entrika çevirmek üzerine bir yaşam benimseyen Sûdabe, zindana da atılsa oradan hilelerini uygulamaya çalışır. Keykavus mührü ile mektuplar yollar ve Siyavuş'un ölüm fermanını hazırlar.

ÖRNEK ANILAR

Ahlaksız. Üvey oğluna içinde şehvetli duygular besleyen Sûdabe, Siyavuş'a kör kütük âşıktır. Her gördüğünde onu arzu etmekte ve hislerini belli ederek yanaşmaya çalışmaktadır: “Rahmimden tevellüd etmemiş ise de kocam Şah Keykavus'un sulbünden inmiş bir şehzadenin... Ah üvey oğlumun ateş-i aşkıyla alevlenişim dünyada benden başka bir kadının daha başına gelmiş şey değildir. İki defa arz-ı hal ettim! Halimde, tavrımda ne kadar perişanlık mümkün ise gösterdim. Zalim yalandan olsun bir eser-i merhamet göstermedi. Yangın yüreğime bir katre âb-ı hayat-ı tesliyet serpmedi. Ey kudret-i kâ-mile sahibi Yezdân! Suratça meleklerden güzel, bâkirlerden nazik yarattığın Siyavuş'u siretçe ne kadar pûlâd-ı dil yaratmışsın!”

Ukala. Kendini reddeden ve valide diye seslenen Siyavuş'a maharetlerini söylemek için onu yola getirecek tüm güce sahip olduğunu belirten Sûdabe, onun da kendisinden çekinip her dediğini yapmasını bekler: “Bir işaretle boyunlarını uçurtup, işiten kulaklarını işitmez ederim. Benim hışmımdan korkmayanın akli mı vardır? Sen de bu inadınla, bu ısrarınla nasıl bir hışma uğrayacağını bilsen, gerçekten korkardın.”

Yalancı/Hilekâr. Kendisini reddeden Siyavuş'u korkutmak için eşinin padişahlık gücünü kullanır ve Keykavus'a yalan söyleyerek Siyavuş'u ahlaksız gösterir: “- Artık ne diyeyim? Yüzüm kızarmadan nasıl tarif edeyim? Fakat ben Siyavuş'un halinden öteden beri şüphe ediyorum! «Sûdabe benden daha gençtir. Validem nasıl olabilmemiş? Eğer Suriye seferinde serdar ben olsaydım, şu anda Sûdabe babamın değil benim karım olurdu!» sözünü de birkaç yerde söylemiş. Kendi ağzından işitmişler!”

Kıskanç/Haset. Siyavuş'un başka bir kadınla evlenmesini istemeyen Südabe, padişaha neden sevdiği birini korumak yerine ölümünü istediğini açıklar: "- Giran-kıymet bir cevhere kendim malik olamayacak olduktan sonra onunla başkasının tezyin eylediğini görmektense mahvına yürümeği tercih eylerim. Hasedin muktezâsı budur. Hem haset intikam kadar tatlıdır. Belki de intikamın aynıdır. Siyavuş için kendime cihanı, cihanıyanı rakip sayarım. Siyavuş'u mahvedersem bütün rakiplerimin hepsinden intikam almış kadar mütelezziz olurum."

Siyavuş (Duygusal)

Karakter Keykavus'un bir Turanlı prensesten doğmuş olan oğlu Siyavuş, üvey annesinin kendisine duyduğu aşkı kata suretle reddeden ahlaklı bir gençtir. Fikirleri ve düşünceleriyle olgun, sadık, kahraman, merhametli ve fedakâr bir karaktere sahiptir. Kendini düşünmekten ziyade başkalarını düşünür. Görür görmez beğenip evlenmek istediği Firengis ile ne yazık ki mutlu bir sona sahip olamaz. Üzerinden dönen hileler nedeniyle Turan şahı tarafından ölümü ferman edilir.

Aktiviteler Emirlere itaat etme konusunda dikkatli olan Siyavuş, seferlere katılır. Pehlivan Rüstem'den dersler alır.

ÖRNEK ANILAR

Ahlaklı/Terbiyeli. Siyavuş, Südabe'nin aşk teklifini reddedince ölümle tehdit edilir. Lakin validesi yerinde bulunan bir kadına kötü göz ile bakmayacağından ölmeyi göze alarak sert ve kararlı bir şekilde konuşur: "- Ben korksam yalnız irtikâb-ı hıyanetten, denaetten korkarım. Nâbeca bir sevda ile çıldıran bir kadın dan ne korkum olabilir?"

Şerefli/Cesur. Babası af dilemesini beklerken anlı ak bir şekilde korkmadan babası ile konuşan Siyavuş, babasının kan akıtma isteğini de olgunlukla karşılar ve bir kadının kanına kendi kanını daha yeğ bularak babasına şerefli bir ölümden korkmadığını dile getirir: "- Namusun taarruzdan masundur babacığım! Fakat ednâ bir şüphe lekesini olsun kan ile yıkamak arzu ediyor isen, bir kadının kanı tathîr-i namus edemez. Bir kahraman kurban lâzımdır, o kurban da ben olayım."

Merhametli. Kâhinler aracılığı ile gerçek ortaya çıkınca eşi hakkında ölüm fermanı çıkaracak olan babasını durduran Siyavuş, intikamını yaşatarak almasını önerir: "- Bana kalırsa öldürmemeli. Bir hab-i ebedi ile hapsederek sevdasını kendisine işkence etmeli. Zaman geçip de aklını başına alınca bu işkenceyi o kadar müdhiş bulur ki, buna nisbetle ölüm ızırabı hiç menzilesinde kalır."

Mütevazı. Kendisine övgüler yağdıran Turan şahına kendini basit biri görünerek sıradan biri gibi yaşamak istediğini belirtir: "- Hayır efendim! Şah-ı cihandâr Efrasiyab bize malikiyet arzusunda bulunmaz. Keykavus'a galebe için Turan zemininde pehlivan tükenmiş değildir. Bir İranlının zür-ı bâzusuna ihtiyaç göstermez, hem ben birkaç gün payitaht-ı Turan olan şu Kenkezer'de misafir kaldıktan sonra şahın müsaadesiyle şark hududu üzerine Çin taraflarına gideceğim."

Gururlu. Südabe zindandan dahi kendisine oyun kurmayı başarır ve Gerşiyuz ile tutan planları neticesinde Siyavuş hain ilan edilir. Fakat böyle bir şekilde anılmaktansa ölmeyi yeğleyen Siyavuş, ölmek için yalvarıp yakarmaz: "- Feleğe neden boyun bükeyim? Bir can için mi? O can malım mıdır ki onu muhafaza kaydıyla mezelleti, meskeneti nefsimi tecviz edeyim? Kimin canı cihanda paydar olmuş? Şu saha-ı gabrâda dört nefes ziyade alayım diye mi miskinleşeceğim? Yoksa o dört nefesi zincirler içinde almayıp da sadr-ı ikbalde alayım tama'ıyla mı bu denaeti kabul edeceğim? Halbuki herkesin aldığı nefes hep Yezdan-ı hikmet-dânın inayeti olan bir heva-yı nesimden ibarettir.

Efrasiyab (Açık)

Karakter Turan şahı olan Efrasiyab, öldüğü zaman yerini bırakacağı halkını güvenle yaşatacak bir veliaht arayışında iken Siyavuş ile karşılaşır. Kendisine sığınan Siyavuş'u kabullenerek kızı ile belli amaçları için evlendirmek ister. Lakin sonunda Keykavus ve Siyavuş'un kendisi üzerine plan kurduklarına inanarak yanlış kararlar verir. Babasından kaçıp yanına sığınan Siyavuş'u kabullenerek kızını evlendirir. Kızı Firengis ve kardeşi Gerşiyuz ile yaşar. Zeki ve menfaatlerini önde tutan, halkının sulhu için çalışan bir adamdır.

Aktiviteler Halkının sulhunu düşünen Efrasiyab, savaşlar ve anlaşmalarla ilgilenir. Kardeşi Gerşiyuz'un tahtta gözü olan hain planlarına yenik düşer.

ÖRNEK ANILAR

Misafirperver. Kendi ordusuna gelip geldikten sonra yanlarına sığınan ve savaşı bırakan Siyavuş'a hürmette sınır tanımak istemeyen Efrasiyab, çevredeki herkese bunu özellikle vurgular. Zira Siyavuş hem akrabaları hem de güçlü bir devletin mirasçısıdır: “- Bundan sonra da şehzade Siyavuş hakkında öyle elden gelen mertebenin daima fevkinda hürmet ve riayet edilmesini isterim. Zira kendisi yalnız galibimiz değildir. Yalnız misafir-i hasû'l-hasımımız da değildir. Hanedanımız azasından demektir. Öyle değil mi? Senin kızının oğludur ki bu halde benim de yeğenim demektir.”

Menfaatçi. Kendisinin ve devletin çıkarlarını önemseyen Efrasiyab, kızı ile kendisine sığınan Siyavuş'u evlendirmek ister ki bu sayede Keykavus öldüğünde İran da Turan'a katılsın: “- Aklında olsun da işi Siyavuş'a da teklif eylediğimiz zaman bize yardım edersin. Siyavuş'u kendime veliaht da edinirsem ben, Keykavus öldükten sonra İran mülkü de Turan'a zammolunarak her halde Turan namı cihangir olmuş olur.”

Milliyetçi. Kızı ile Siyavuş'u kâhinlerin ikazına rağmen evlendirecek bir yolu veziri ile birlikte bulur. Piran'ın kızı Cerire ile ilk nikâh kıyılır ise başına bir şey gelecek olsa önce Cerire yanacaktır. Böylece işin sonunda ölünce Efrasiyab'ın gözü arkada kalmayacak ve Turan'ın İran'a hâkim bir devlet olduğunu bilerek huzurla uyuyacaktır: “Hakikat Piran pek akil bir vezirsin! Dediğin şey zihnime pek muvafık geldi. Öyle ya! Ölüm dirim bizim için. Bahusus ölüm bizim için ölüm. İnsan müddet-i hayatı için bir düşünmek lâzım ise hîn-i memâtı için beş düşünmelidir. Mematımla mülk-i Turan'ın İran eline geçeceğini düşünerek dilhun olmaktan ise ben öldükten sonra Turan'ı İran'a da hâkim bir memleket olmak üzere bırakmak elbette pek büyük bahtiyarlıktır.”

Gerşiyuz (Kapalı)

Karakter Efrasiyab'ın küçük kardeşi olan Gerşiyuz, Turan şahı öldüğünde yerini almak için can atan ve türlü hileler kuran bir adamdır. Siyavuş geldiğinde Efrasiyab'ın yerini alacağı için hiddetlenir ve türlü planlar düşünür. Sûdabe ile bir plan yaparak uygular. Kurnaz ve hilekâr olan Gerşiyuz sonunda emeline ulaşır ve Siyavuş'un ölümüne sebep olur. Sonunda sevincini saklayamadığı için kendi sonunu da ölümle hazırlamış olur.

Aktiviteler Turan tahtına geçmek için türlü planlar yapar. Sûdabe ile işbirliği yapar ve ondan mektup bekler. Sarayda mektubu okurken kardeşi Efrasiyab'ın da görmesi için dikkat çeker.

ÖRNEK ANILAR

Yalancı. Kahinlere inanan şaha eğer kızı ile Siyavuş evlenirse kızının öleceğini yalanını söyler. Niyeti onu vazgeçirmektir: “-Sormaz mıyım ya? Sordum. Firengis gibi bülend-ahter bir kızın talihinde nuhuset olur mu? Nuhsset yalnız Siyavuş'un talihinde imiş. Siyavuş'a tezvîc olunacak kızın başına mutlaka bir büyük felâket gelecekmiş.”

İki Yüzlü. Kardeşinin ve Piran'ın yanında mecburen onlardan yanaymış gibi görünen Gerşiyuz, aslında ikisinde de nefret eder: “Ah! Vaktiyle şu Firengis'i Siyavuş'a tezvîç kararını bozabilmiş olsaydım Siyavuş şimdiye kadar çoktan Ehrem'in cehennemi dibine gitmişti. Ne yapayım ki Piran dedikleri habisin hud'asını reddemedim!”

Acımasız/Kötü. Siyavuş'a kurduğu tuzak belli olmayınca kellesinin kopması için ferman verilir. Ve Siyavuş kendini savunmadan oracıkta ölür. Gerşiyuz o an her şeyi unutup etrafta sevinç çığlıkları atmaya başlar: “Oh! Kurtuldum! Kurtuldum! (Her tarafa koşmaya başlayarak) Oh! Hilem meydana çıkmaksızın kurtuldum. Efrasiyab'ın veliahdı ben oldum. Turan şahı ben oldum! İran'ı da zaptettim! Çin'i de! Hind'i de! Mülk-i Rum'u da! Cihandâr oldum! Cihangir oldum! Hani ya o derviş! Sûdabe'ye müjde göndereyim! Sûdabe'ye! Aferin Sûdabe! Kurtulduk! Sen de kurtuldun ben de!”